

У сложеним политичким превирањима око формирања будуће Владе Србије потребно је поставити важно хипотетичко питање – питање њене стабилности. Будући да, *de facto*, нема владе, одговор на питање о стабилности могуће је дати скицирањем фактора неопходних за стабилност и њиховим поређењем са реално могућим комбинацијама које се односе на њен састав.

У постојећим политичким околностима у игри су две опције за састав владе: СРС–ДСС–НС–СПС–ПУПС–ЈС и ЗЕС (коалиција ДС, Г17 плус, СПО, ЛСВ, СДП Расима Љајића)–СПС–ПУПС–ЈС–странке мађарске националне мањине. Сложени исход избора чини компликованим како процес формирања владе, тако и трајност и складност њеног функционисања. Од почетка је јасно да владе нема без учешћа најмање три политичка субјекта. Оваква ситуација, сама по себи, неповољна је са становишта стабилности. Ако се овоме дода да и у једној и другој варијанти скупштинска већина неће бити нарочито убедљива, тада је очигледно да стабилност будуће владе није нимало извесна.

Стабилност будуће владе као значајна политичка тема може се адекватно обрадити набрајањем и анализом фактора који имају утицај на њену постојаност и складно функционисање. У факторе који утичу на стабилност убрајају се, између осталог, јасан и прецизан договор актера владине политике о програмским циљевима и средствима за њихову реализацију, фер договор о дистрибуцији моћи унутар владе, појединачне партијске калкулације које се односе на имиџ партије и бирачко тело, изостанак прегласавања унутар владе и непостојање сукоба између чланова владе у јавности, стање на Косову и Метохији, утицај спољног фактора – запада и Русије, општи друштвени и политички амбијент.

Предуслов за успостављање политичке већине способне да формира владу у суштинском смислу почива на конкретном усаглашавању принципа и скупа мера за

њихово остваривање. Прецизније, посматрајући идеолошке профиле и досадашњу историју странака, стиче се утисак да су радикали, народњаци и социјалисти ближи договору о начелном и конкретном функционисању владе. Наиме, све три партије деле заједничке погледе по државним и националним питањима, док се социјалисти и радикали, због идеолошког опортунизма и интереса њиховог бирачког тела, залажу са критичку ревизију социјално-економских аспеката досадашње српске транзиције. Једина тачка раздора у усаглашавању ставова може бити став према ЕУ. Коалиција око СПС-а недавно је открила чари евроентузијазма и није искључено да ће камен спотицања у прављењу коалиције бити став потенцијалних коалиционих партнера према даљим интеграцијама у ЕУ.

С друге стране, по питању програмских ставова и њиховог конкретног остваривања коалиција око ДС-а мораће да чини веће уступке, и то, пре свега, по питању социјалне политике. ЗЕС-у предстоји усаглашавање са социјалистима по питању социјалних давања и радног законодавства. Извесно је да ће евентуални договор и заједничко делање ЗЕС-а и СПС-а бити производ рационалног компромиса чије су контуре омеђене насушном потребом за макроекономском стабилношћу и стварањем инвестиционо привлачног окружења, али и захтевом да држава изађе у сусрет социјално угроженим деловима становништва – пензионерима и незапосленима. Без помирења ова два аспекта социјално-економске политике тешко је замислити било какво, а камоли усклађено и континуирано функционисање владе ЗЕС-а и социјалиста.

Треба нагласити да инсистирање на прецизно осмишљеном договору, у светлу питања о стабилности владе, има посебну важност узимајући у обзир искуство у раду друге Коштуничине владе. Подсетимо, друга Коштуничина влада је имала и заједничке принципе и стабилну већину у парламенту, али је поклекла пред изазовом конкретне политичке оријентације и поступања у тренутку у коме се сусрела са изазовом избора између европских интеграција и тврдокорне политике заштите легитимних државних и националних интереса на Косову и Метохији. На поменути фактор непосредно се ослања још један од услова стабилности владе – процедура одлучивања и способност актера да унутрашње разлике сачувају од јавности. Извесно је да ма која комбинација превлада, мораће да вешто поступа по овим тачкама, јер како искуство претходне владе опомиње, стабилност ће бити нарушена прегласавањем унутар владе. Уз то извесно је да ће у постојећем медијском метежу, свака и најпостојанија влада лако и буквално бити скрхана изношењем несугласица међу коалиционим партнерима у медијима.

Фер дистрибуција политичке моћи је очекивана у актуелној констелацији формирања владе, тако да овај фактор вероватно неће озбиљније утицати на рад владе, без обзира на комбинацију странака које је буду формирале. Све странке које учествују у преговорима добро знају да не могу добити све, односно да је у оваквим ситуацијама

сасвим прихватљиво добити довољно да се свако појединачно искаже својим програмима, кадровима и резултатима у раду владе.

Када је реч о односу који творе стабилност владе имиџ и бирачко тело сваке појединачне странке, треба имати у виду да се ради о динамичним категоријама, које су подложне променама у одређеном периоду, посебно уколико креирање страначке пропаганде буде адекватно осмишљено. Ова напомена битна је због анализе стабилности нове владе и улога које странке појединачно имају учествујући у истој. Наиме, у овом тренутку влада народњака, радикала и социјалиста била би стабилна ако се узме у обзир однос између бирача и идеолошко-политичких профила странака. Бирачи ове три странке имали би мањи зазор према њиховој коалицији, будући да деле сродне политичко-вредносне оријентације и припадају сличним социјалним групама. Дакле, држећи се искључиво тренутка садашњег, коалиција СРС–ДСС–НС–СПС–ПУПС–ЈС могла би дуго и несметано да функционише, без великог ризика да ће нарушити имиџ и изгубити упориште у бирачком телу.

С друге стране, сâм чин формирања владе ЗЕС-а и социјалиста носи одређену дозу ризика и за једну и другу страну. Реч је о странкама различитих политичко-идеолошких профила, чија је историја прожета политичким сукобима. Уз то, обе политичке групације имају веома различито бирачко тело, коме ова врста политичког савезништва може изгледати неприродно. Наиме, одијум бирача у односу на савезништво ЗЕС-а и коалиције око СПС-а неутрализује се ставом о Европи као циљу, зарад кога је допуштена чак и ова, по много чему непринципијелна коалиција. Имајући у виду околност да је окрет СПС-а према ДС-у ризичан и радикалан, руководству ове партије било би потребно више времена да објасни поенту овог савеза, уверљивије редedefинише своју политичку агенду и осмисли задржавање већине старог бирачког тела, али и отвори приступ новим циљним групама. У том смислу, чини се да би СПС-у стабилна и дуготрајна влада са ЗЕС-ом дала шансу да се идеолошки промени, освежи кадровску структуру и потенцијално утиче на неке нове циљне групе у бирачком телу.

Косовско-метохијско питање једно је од кључних. Иако међу странкама које учествују у политичком животу нема нарочите разлике по том питању, ова вечита тема српске политике оствариће значајан утицај и на будуће функционисање нове владе. КиМ је поприште различитих интереса великих сила које се боре за превласт на глобалној позорници. Србија има отворен спор по овом питању са земљама запада и немалу дипломатско-политичку подршку Русије у покушају да заштити сопствене интересе на том историјски важном простору.

Странке које буду формирале владу мораће да узму у обзир ове спољнополитичке реалности, уз сазнање да КиМ не смеју третирати као монету за поткусуривање у дневнополитичкој борби. Ово посебно важи у случају ескалације насиља над Србима на КиМ. У таквим околностима, стабилност владе посредована је политичким договором свих парламентарних странака, залагањем за грађански мир у Србији и на Косову и одлучном акцијом у циљу заштите националних интереса на КиМ. Искуство одлазеће владе веома је драгоцено по овом питању. Оно јасно говори да приступ КиМ као страначкој ствари угрожава сваку српску владу јер производи страначки сукоб, политичку подељеност и отвара врата за још већу друштвену поделу и готово ендемску политичку нестабилност. Свака влада која има настојање да траје проблему КиМ не сме прићи ни ускостраначки, ни у духу ригидних политичких доктрина. По питању КиМ, владу чува рационалан, одлучан и принципијелан став који приказује њену државничку оријентацију.

Србија је много пута била арена у којој су се међусобно укрштали и сукобљавали интереси великих сила. Ова историјска константа има делотворност и данас, када се по ко зна који пут по питању Косова и Метохије, али и шире, у Србији сусрећу, преплићу и сукобљавају интереси истока и запада. Без обзира на упоредно присуство истока (Русије) и запада (претежно ЕУ, нешто мање САД), постоји извесна асиметрија у њиховом утицају на стабилност будуће владе у Београду.

Наиме, основано је претпоставити да ће Русија у складу са својом принципијелном политиком према Косову наставити да се супротставља једностраном проглашењу независности јужне српске покрајине, као што ће из стратешког економског интереса наставити да операционализује пројекат изградње гасовода кроз Србију. Ако се изузме можда још нека инвестиција руских компанија у српску привреду, тешко је претпоставити да ће Руси на било који начин више и значајније утицати на привредне и политичке токове у Србији. За Русе, као силу у успону, важно је да подручје њиховог утицаја буде обезбеђено. Будући да и једна и друга политичка опција могу обезбедити оно што је Русији потребно, тешко је замислити да ће Москва на позитиван или негативан начин утицати на стабилност власти у Београду. Дакле, без обзира на политичке симпатије или антипатије, званична Москва највероватније неће бити склона да директно утиче на политичке прилике у Србији.

Међутим, оно што није вероватно очекивати од званичне Москве не важи када је реч о Западу, посебно ЕУ. Ова моћна наднационална организација има геостратешки интерес да прими Србију у своје чланство и тако заокружи своје присуство у региону западног Балкана. Стога ЕУ није политички индиферентна по питању састава будуће српске владе, односно њен несумњиви фаворит представља коалиција ЗЕС-а и СПС-а. Тој коалицији највероватније ће бити понуђен низ погодности уколико Србију задржи на

евроатлантском курсу. Дакле, кроз скуп бенефита ЕУ ће оснаживати своју преферирану политичку опцију, помажући свакој странци да појединачно учешће у влади оправдава конкретним добитима за грађане.

С друге стране, према другој потенцијалној опцији за састав нове владе (СРС—ДСС—НС—СПС—ПУПС—ЈС) очекиван је, најблаже речено, дистанциран однос. То практично значи да ће Србија бити у режиму тихе изолације, без економске помоћи, и да ће је пратити имиџ земље која се враћа у мрачне деведесете, што је порука која сигурно неће охрабрити потенцијалне инвеститоре. У таквим околностима поставиће се питања резултата и кредибилитета власти, будући да без економског напретка нема ни решавања питања незапослености, ни повећања животног стандарда, нити било каквог повећања социјалних давања угроженим категоријама друштва. Уз то, не треба сумњати да ће ЕУ наћи механизме да допринесе дестабилизацији власти радикала, народњака и социјалиста, помажући опозиционим снагама и непосредним медијско-политичким притиском.

И најзад, опште политичко и социјално стање показатељ је дубоке подељености како политичке елите, тако и друштва. У земљи са мноштвом отворених историјско-политичких дилема и социјално-економских проблема, са ендемском поделом елите и друштва, није лако замислити стабилну и ефикасну владу која има несумњив морални и политички легитимитет. Ниједан идеолошко-политички профил владе нема нарочиту историјску и моралну предност над другим. Мање-више сви актери су имали шансе и за готово све важи да су своје шансе лако, брзо и прилично неодговорно прокоцкали. Ко год да превлада у текућим политичким играма, неће зато имати политичко преимућство. Пред будућом владом ће бити велики изазови, наспрам ње мотивисан политички противник, а на располагању оскудни ресурси за решавање бројних проблема. Јасно је стога да ће свако ко буде био у згради у Немањиној осетити „вишак“ притиска споља, али и изнутра. Оваква историјско-политичка констелација ствара амбијент у коме будућа влада може бити стабилна захваљујући одлучној вољи и политичкој вештини њених актера, евентуалним позитивним резултатима и сплетом околности који од ње не зависе. Ако се узме у обзир велики број актера који ће је нужно чинити, идеолошко хетерогени састав, моћна опозиција и подељено друштво, као и низ крупних и отворених политичких проблема, скепса у погледу стабилности разумљива је и оправдана, а реприза судбине претходне није без рационалног основа.